№ 82 Ausgabe A.

HOMAN

№ 82 (174) Hod II. Wilnia. 12 kastryčnika 1917 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

ŠTOKHOLM. „Dień“ u № 159 danosić s Kijewa, što kamisija Centralnaj Rady atrymała wiestku ab utwareńni Biełaruskaj Rady u Maskwie, katoraja maje metu dajści palityčnaj autonomii Biełarusi i addać ziamielnuju ułasnaść sielanam biez nijakaj płaty. Ukrainskaja Rada pastanawiła pasłać Biełaruskaj Radzie swoj prywiet.

Rasiejskaja zajawa.

11 kastryčnika.

Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaho: Na uzbiarežžy Flandryi i miž Biankartsee i Pel-apel paabiedzi ahoń artylerii dajšoŭ wialikaj siły. Pry Draejbanku francuzy atakawali iznoŭ, ale daremna. U wiečary nad wakolicami Zonebek i Sandworde ŭzniałasia bitwa na pawietry, ŭ katoraj pryniało ŭčaście 80 samalotaŭ. U woiahoŭ zbity 3.

Front niamieckaho Naślednika: Na ŭschodnim berazi Maazu my zdabyli ważnyje wakolicy ŭ lesi Šom. Adbity 4 warożyje kontrataki. Uziaty bolš za 100 pałonnych i niekolki kulemiotaŭ.

Uschodni teatr.

Na niekolkich punktach frontŭ žywiejšy ahoń. Rasiejcy abstreliwali Brail. U adkaz na heta my abstreliwali Gałac, dzie uzniałisia pažary.

U wieraśni worahi utracili 22 prywiaznyje łatučyje šary i 374 samaloty, u tym liku 167 zbity za našymi linijami.

My utracili ŭ bitwach 5 prywiaznych šaroŭ i 82 samaloty.

PIECIARBURH (P.T.A.). Nowy ŭrad wypuściŭ zajawy, ŭ katoraj miž inšym haworycca:

«Nowyje razruchi uzniałisia ŭ našaj staroncy. Wiecier anarchii hulaje pa jej. Nacisk zamiażowaho woraha uzrastaje. Wieručy, što tolki ahulny mir daść našaj baćkaŭščynie razwiwać jaje twurčyje siły, urad zbudzie dabiwacca ahulnaho zamireńnia, wolnaho ad usiełakaho gwałtu. U poŭnaj jednaści s sajužnikami urad u najbližejšym časi prymie ŭčaście ŭ narodach sajuznych dzieržaŭ, na katorych, pobač sa sprawami ahulnaj wajny, našy deputaty buduć staracca dajści s sajužnikami uhody na asnowie apawieščenych rasiejskaj rewolucijej pryncypoŭ. Urad užyje ŭsie swaje siły, kab paddzieržać supolnyje interesy sajužnikoŭ, abaranić swoj kraj i enerhična paŭstać proci kožnaj sproby zachwatu ziamli druhich nacij padčynieńnia Rasiei čužoj woli; urad budzie staracca wyhnać z Rasiei warožyje wojski (Uwaha: Jak kančajucca hetkije sp.oby, rasiejcy mahli pierekanacca na prykład Tarnopola i Ryhi).

PIECIARBURH. (P.T.A.). Na naradzi jurydyčnaj kamissii pry tymčasowym yradzi razhladali prajekty zakonaŭ ab respublikanskim upraŭleńni i ŭzajemnych adnosinach miž Rasiejej i Finlandzijej.

CIURYCH. Šwejcarski heneralissimus, heneral Wil, zajawiŭ, što s prycyny wajennaho wystupleńnia Ameryki s prychodam nowaj wiany wajna peŭnie ibnoŭ dojdzie wializarnych razmieroŭ.

NJU-JORK. Neutralnym parachodam, stajaŭšym u amerykanskich portach, nia wydali wuhalla. Ameryka ćwiorda pastanawiła karystać z neutralnych parachodaŭ sa zhodaj haspadaroŭ ik abo i gwałtam. U adnym Nju-Jorku znachodzicca 80 holandzkich parachodaŭ, usiahož u amerykanskich portach jość kałabloŭ na 400.000 tonn jomkaści.

BERLIN (W.T.B.). Rezultaty padwodnaj wajny: za wosiem miesiacoŭ hetaho hodu ŭ Angliju prywiezeno tolki 317.000 tonn žaleza i stali, 116.000 tonn fosforu i dynamitu i 242.000 tonn lnu, kanopli i džutu. Adpawiednyje cyfry za hetkiž čas u 1915 hadu: 766.000 tonn žaleza i stali, 288.000 fosfaroŭ i dynamitu i 423.000 tonn lnu, piańki i džutu.

BERLIN (WT.B.) U Siarodziemnym mory iznoŭ zatopleno 12 parachodaŭ i 33 parušniki ahulnaj jomkaści bolš za 46.000 tonn, u tym liku dwa transporty z wojskam. Čaść hruzu stanawili 5.000 tonn zbožža i 3.500 tonn wuhalla.

ŽENIEWA. Kongress socyalistoŭ u Bordo pastanawiŭ pazwolić socyalistam uwajšci ŭ ciaperašniaja ministerstwo у Francii.

Biełarusy uciekačy u Rasiei.

Biełaruskamu hramadzianstwu pa hety bok frontu peŭnie cikaŭna budzie dawiedacca ab doli biełaruskich uciekačoŭ u Rasiei.

Usim wiadoma, što bolšaść biełarusaŭ nie samachoć pakinuli rodny kraj, ale byli siłkom wyhnaty pa zahadu rasiejskich ŭłaściej.

Tym časam, żadajučy pakinuć niemcam pustyniu i dzieła hetaho prahnaŭšy paŭmiljona biełarusoŭ z ich Baćkaŭščyny, rasiejski ŭrad (prawicielstwo) nie abaspiečyŭ im žyćcia na čužynie. Tak sama rasiejskaje hramadzianstwo, što tak rupiłosia ŭmowić sabie i našamu narodu, bytcym biełarusy heta ruskije, nie żwiarnuło ŭwahi na hore biełaruskich uciekačoŭ i na't nie starałosia pamahčy im.

Ewakuacyja była zroblena biez nijakaho planu. Punktaŭ dzieła strawawańnia abo zusim nie było, abo było ich wielmi mała. Ludzi byli doŭhi čas nia jeŭšy i umirali z hoładu, i tut-że «великодушные русскіе люди» ŭ formi sałdata padnosili kusanik chleba i prapanawali kupić jaho za cześć! I čaho nia zrobić umirajučyj z hoładu čeławiek? Kupiali.

Abo het'kaje zdareńnie, jak la Dźwinsku. Uciekačoŭ išło kala 12 tysiač. Pobač z uciekačami ŭciekało ad niemcaŭ i rasiejskaje wojska. Niamieckaja artyleryja streiała pa wojsku i nie čapała ŭciekačoŭ. I woś, bačučy heta, tysiačy wojska kidajucca da ŭciekačoŭ, kab shawacca miž imi ad artyleryi, a niemcy pieranosiać ahoń, i ŭciekačy niawinna hinuć.

Biełarusy-uciekačy byli hetak razmieščeny: trochi na Biełarusi, najbolš u Minsku, trochi ŭ Pieciarburzi, krychu bolej u Maskwie, Jarasławi, Kazani, Saratawi, Samary i inšych miestoch Uzwołža, a tak sama pa wioskach hetych huberniaŭ i najbolš u Turkiestanie.

Urad pamahaŭ niezdatnym da pracy ŭciekačom, značycca: dzieciam, starym i chworym, dajučy spačatku 4 rub. ŭ miesiac, a ŭ kancy 6 rubloŭ. Wiedama, hetych hrošy zusim mała, A treba wiedać, što uciekačy apynulisia ŭ nowych warunkach. Ściuna zakinienym u jakoje-niebudź miejsco časta raboty znajści było trudna, a pierajechać u druhoje miejsco niełha, bo ŭsie pierajezdy ŭciekačom zabaronieny.

Ale i heta niewialičkaja padmoha, kali jana išła ŭciekačom cieraz čynoŭnickije kamitety, prapadała, časta prapadała... Naprykład: u Kazani ŭ miestowym kamiteci, što apiekawaŭsia biełarusami, za 2—3 miesiacy prapało 20 tys. rub. Z ich 16 tysiač ukraŭ i ŭciok sekretar kamitetu, a 4 tysiačy da čyich ruk prylipli —nie było jašče tady dobra wiadoma. Ale biełarusy daloka nia ŭsiudy byli zarhanizowany, dyj adnosiny rasiejskaho ŭradu da biełaruskaho hramadzianstwa byli wielmi błahije, tak što tolki biełaruski pieciarburski kamitet dastaŭ 55 tys. rub. — u toj čas, kali pałaki dastali kala paŭmiljona. Woś, biełaruskije ŭciekačy musili dastawać padmohu s čynoŭnickich lipkich łapak.

U Minsk i Pieciarburh pryjechało šmat świadomych biełarusaŭ. Aprača hetaho, tut byli miejscowyje świadomyje biełarusy.

Jany ad samaho pačatku zakiali «Biełaruskije tawarystwy pomačy uciekačom», da katorych należyć ciapier pa niekolki sot čeławiek, i ŭsie jany pracujuć nie apuskajučy ruk; dzieła hetaho i ŭciekačom biełarusam u hetych dwoch miestoch lapiej żywiecca.

Pieciarburskaje tawarystwo, apratča wialikaj padmohi wopratkaj letniai i asabliwa ciopłaj, zimowaj dy hrašmi, maje niekolki tannych i darmowych strawień niekolki burs (pansijonaŭ) — adnu dla wučniaŭ siarednich škoł na 40-50 čeł., druhuju dla wučanic siarednich škoł i 2 pansijony dla dzieciej — chłopčykoŭ i dziaŭčatak, maje majstroŭni: šawieckuju, krawieckuju, stalarnuju i majstroŭniu dla žanok, mała ŭmiejučych šyć. Aprača hetaho, pieciarburskaje tawarystwo maje 2 biełaruskije pačatkowyje škoły. Sioleta wiasnoj hetaje tawarystwo dastało na pradmieści Pieciarburha wialiki dom z harodam. Nad domam razwiewajecca biełaruski flah.

S pracaŭnikoŭ hetaho tawarystwa nazawu tolki niekatorych enerhičniejšych členaŭ kamitetu. Heta: doktar Jeremič, praf. Mitkiewič, E. Budźka, praf. Epimach-Šypiłło, Dušeŭski, Č. Rajzlewič, ks. ks. Budźka i Chwedźka, Ciśka Hartny, Andruškiewičanka, Taraškiewič, Gintaŭt - Dziewałtoŭščanka.

U kastryčniku 1916. h. u Pieciarburzi pačali wychadzić dźwie biełaruskije hazety: „Дзянніца“ ruskimi literami, redaktar C. Harny, i «Świetač — łacinskimi, redaktaram byŭ E. Budźka. Hazety hetyje wydawalisia na hrošy, sabranyje miž świadomymi biełarusami.

Pratrywali jany da łutaha 1917 h. i pierastali wychadzić s pryčyny cenzury. U hazetach wialikšaja čaść miejsca była biełaja. Nielha było pisać samaj nazowy «Biełaruś». Dajšło da taho, što hazety zapraŭdy pierastali być hazetami biełaruskimi, a stalisia tolki hazetami ŭ biełaruskaj mowi.

Toje samaje, što ŭ Pieciarburzi, dziejecca i ŭ Minsku, tolki tut, dziela taho, što heta na Biełarusi, karyść wialikšaja, bo s kulturnaj pracy karystali nia tolki ŭciekačy, ale i miejscowyje žychary. Tut jość biełaruskije škoły nia tolki ŭ mieści, ale i pa wioskach. Jak na asabliwaść, možna pakazać na aharodnickije i haspadarskije kursy i kooperatyŭ „Załatahorskaja chaŭrusnaja krama“. Pry zakładańni hetaje kramy pakłali šmat pracy Smolič i Aleksiuk. Ciapier henaja krama maje nia mienš 1000 siabraŭ; kiruje jej praparščyk Turčynowič, ahranom, čeławiek wielmi enerhičny, razwity i akuratny.

U Minsku asabliwa pracujuć Aleksiuk, Smolič, adwakat Čaŭsoŭ, Skirmunt, kniahinia Radziwiłł, Siwicka, ks. Hodleŭski, Ułasoŭ, Lewicki, Hołub, Wanda Lewiččanka, Zdanowič, Ródkiewičanka i Rusiecki.

Hetkaje bolš mienš, jak u Minsku i Pieciarburzi, pałažeńnie biełarusoŭ u Jarasławi, dzie niaboščyk Maksim Bohdanowič arhanizawaŭ padmohu uciekačom, zaahwociŭšy da hetaj pracy biełarušaŭ studentaŭ i prafesaroŭ, z instytutu, pieramieščenaho siudy z Biełarusi.

Ciažkoje pałažeńnie biełarusaŭ u Kazani. Samary, Saratawie. Świadomych intelihentnych biełarusaŭ ažno da rewalucii tut zusim nie było, a tyje, što byli z wajennych, da rewalucii nie mahli pracawać. Narod, pakinieny sam sabie, cierpiŭ niazmiernaje hore. Žach biare hledziučy na hetych ludziej. Nia tolki zadychajucca ŭ tuchłych syrych padwałach i sochnuć ad trascy i časta ad suchot, ale nie chapaje najpatrabniejšaho z wopratki i jady, dyj nawat zwyčajnaho słowa spahadu ni adkul nie pačujuć. Narod ciomny, prybity, siadzić, jak u katarzi. «Ni praświetu, ni nadziei»...

Ale najhorš u Turkiestanie. Tut u 1915 i 1916 had. miž biełaruskimi uciekačami była pošeść čamy i chalery i smat našaho narodu pamiorła. Daznajučy hetulki hora, uciekačy nawat nie mahli uściarahčysia, kab jašče ich nie winawacili. Kaladami 1915 h. u Maskwie i Pieciarburzi čuć nia byŭ pahrom uciekačoŭ (ich winawacili ŭ tym, bytcym jany padniali na ŭsio canu).

Tyje z abmaskoŭlenych intelihentnych biełarusaŭ, što dumali, bytcym biełarusy — ruskije, paznali, nawat baluča na sabie pačuli ŭ Rasiei, što jany zusim nia ruskije!

Janka Stankiewič.

Za našu i wašu...

(achwiaruju A. D.)

Rukapis hety zdadzien u Redakciju pa polsku. Pierekład zroblen Redakcijej.
Red.

Usim wiadomy ŭstup z «Róžy»:

U jenku wichroŭ miž zabytymi mahiłami čucien kryk rospačy: „Kali-ž padnimiem hałowy našy z akrywaŭlenaho łoža? Kali-ž na łonie narodu supačyniem u sławy karonie? Chto daść nam adkaz?» A śniehawy wužaka, prypadniaŭšy haławu swaju nad mahiłami i abwiwajučy drewo šybienicy, šelaścić: «Nichto nie narušyć snoŭ truuam, u mahiłach zarytym, i mocy, ŭ jamu hnijuščuju skinutaj... Niawola wieje praz wioski, niawola jdzie praz miesty, i šlach waš trawoj zarastaje. Nichto was nia kličel..»

Mnoha załatych pucin sławy trawoj zarasło, mnoha kličoŭ wialikich biaz wotkliku łunaje, mnoha wohnišč jarkich pahasło.

«Za našu i wašu!» — płače wiecier miž mahiłami hierojoŭ.

— Cha-cha! — sucha śmiajecca śniehawy wužaka.

Za našu i wašu! Hety klič šeptali maładyje wusny, i ahoń hareŭ u — wačach. U haračych sporach hrymieli pratesty proci egoizmu naahuł, proci nacyonalnaho egoizmu asabliwa. Surowa sudzili nacyonalnuju ekspansiju. A tym, chto pramaŭlaŭ ab realnaj palitycе, ab nacyonalnych zdabyčach, adkazywali: Proč! Woś, my, maładyje, ŭmiławali jasnyje zory woli, i wočy našy poŭny ich blesku. I chto zdoleje prymusić nas uziracca ŭ ciemru nienawiści? Proč! — Mrok wisieŭ nad našymi dziciačymi hadami, nad našaj moładaściu, płakaŭ u nas bol paniawierki i biazsiła.

«Nie znaješ praŭdy ab polskim ludzie. Kab ty znaŭ uwieś bol praŭdy ab tym ludzie, zabytym niebam i ziamloj, twajo serce razarwałosia by ad rospačy» — kazaŭ Žeromski. A najlepšyje sercy maładziožy našaj, paznaŭšy polskaje mučenictwo, nawučylisia razumieć muki bratnich narodaŭ. Naradziłasia ŭ ich wialikaja, ŭsio abnimajučaja luboŭ. Luboŭ da ŭsiaho, što cierpić i płače ad bolu.

Stwaryłasia wialikaja ideja ab jednaści narodaŭ.

— «Mana!» — kryčeli na heta.

— Nie! Usio, što pakidaje swoj śled na realnaści, jość sama realnaść. A my bačym, što tuha uciskanych kryje ŭ sabie tchnieńnie našaho ideału. «Naš» bol my z „Wašym“ bolem złučajem. Za našu i wašu...

I čy jość niešta bolš pramiennaje, što moładaść mohła ŭmiławać? Wuzkaja luboŭ stanowicca egoizmam — siamiejnym, klasowym, nacyonalnym... Ale luboŭ, katoraja adklikajecca na kožyn bol, nie pakidaje miejsca dla egoizmu. Mo' kaliś pašyrycca jana jšče bolej, mo' čeławieku dadzieno budzie miławać istoty na inšych planètach. Može?... Bo-ž i ciapier čeławiek tužliwa na zory pahledaje. Ale pierš treba ŭ sabie tuju ziamnuju luboŭ znajści.

Čeść i chwała kožnamu zbudziŭšamusia narodu, katory padniaŭ hołas za prawy swaje. Nikoli polskaja ruka nie pawinna tušyć świetła, nikoli nie pawinna prahawita siahać pa čužoje. Nikoli nielha dziela dačesnaj karyści wyrekacca kliča «za našu i wašu». A kali na moment skroź zapanuje demon egoizmu i gwałtu, — chadziem miž mahiły hierojoŭ i padnimiem tam štandar „u bitwach parwany“!

Chaj nie płačuć zabytyje mahiły...
Za našu i wašu!

E. Kobylińska.

Ad Redakcii. My achwotnie drukujem hety hołas predstaŭnicy polskaj pastupowaj maładziožy, witajučy jaho, jak jasny pramień u ciažkaj atmosfery nacyonalnaho šowinizmu, aharnuŭšaj tutejšaje polskaje hramadzianstwo.

U Wilni i wakolicach.

—×—

× **Pamiaci Maksima Bohdanowiča.** U niadzielu, 14 kastryčnika, a 1/24 h. paabiedzi ŭ Biełaruskim Klubie zbiarucca členy klubu i dramatyčnaj družyny dziela ŭšanawańnia pamiaci pamieršaho biez pary pieśniara biełaruskaho, Maksima Bohdanowiča. Buduć pračytany dwa referaty, bahata ilustrawanyje tworami Bohdanowiča. Deklamawać buduć najlepšyje siły dramatyčnaj družyny.

Uchod dla členaŭ klubu i dramatyčnaj družyny — biezpłatny. Hości pa rekamendacii płaciać 50 fen.

× **S tawarystwa «Zołak».** Urad nidaŭna adkryŭšahosia ŭ Wilni Biełaruskaho Tawarystwa „Zołak“, paśla sarhanizawańnia, enerhična prystupiŭ da pracy. Za karotki čas (nie spaŭna miesiac) Urad T-wa zdoleŭ užo nаładzić prytułak dla biazdomnych i biednych dziaciej. Pad prytułak naniat cełу dom na Bernardynskaj wulicy № 7. Na pieršym pawiersie pamieščeny spalni, kuchnia i stałowaja, na druhim pawiersie — kłasy i rekreacyjny pakoj. Prytułak abličen na 50 stałych i 20 prychadziačych dziaciej. Dzieci dastajuć try razy ŭ dzień haračuju strawu, a paśla sarhanizawańnia škoły buduć mieć pačatkowuju nawuku i le kcii rukadziella. Da pieršaho biełaruskaho prytułku ŭ Wilni backi i apiakuny dziaciej, biełarusy, zasypajuć Urad Tawarystwa prośbami a pryniaćci dziaciej i ab nawučańni ich u rodnaj mowie. Dahetul złoženo ŭ Tawarystwo bolš sotni hetkich prośb, ale na žal kapitały Tawarystwa „Zołak“ tak małyje, što nia može być i hutarki ab tym, kab pryniać usich biełaruskich dziaciej pad swaju apieku jakije jaje prosiać. Kłopat wialiki maje tawarystwo z hrašami na tak wialikuju siamiejku i patreby wialikije; dziela hetaho prymušeno Tawarystwo zwiarnucca s prośbaj da hramadzianstwa kab pamahło prakarmić i adzieć praz zimu pryniatych užo pad apieku dzietak. Patrebna pomač i hrašawaja i charčewaja i adziežaj. Nadzieja na dobrych ludziej. Urad tawarystwa pamieščajecca na Zawalnaj wulicy № 7, pry Biełaruskaj knihami.

× **Pahoda ŭ wieraśni.** Wierasień— heta ŭ nas pieršy asienni miesiac. Sioleta jon byŭ, adnak, apošnim letnim miesiacam. Wykliučajučy paŭnočnuju čaść našaho Kraju, temper. za apošniuju noč u wieraśni upała nižej nula, dyk, naahuł, wierasień byŭ sioleta biez marozaŭ.

Najnižejšaja temperatura ŭ Wilni była 7 wieraśnia a 5 hadz. ranicy: + 3°. Najwyšejšaja — 27-ho, a 2 h. paabiedzi: + 24°. Siaredniaja temperatura za miesiac:

a 5 hadz. ranicy — + 9°
„ 7 „ „ — + 12,2°
„ 2 „ u dzień — + 16,8°
„ 9 „ wiečara — + 11,6°

Siaredniaja miesiačnaja temperatura: + 12,2°.

Sioleta wierasień byŭ suchi. Tolki 11 dzion dali asadkoŭ bolš za 0,1 m. Ahulnaja summa asadkoŭ za miesiac— 23,2 mm. Najbolš mokry dzień byŭ 21-ho: 7,5 mm. Užo 8 dzion byli tumannyje. 9-ho ŭ wiečary widać byli zarnicy.

Sioletni wierasień byŭ udačny dla sielan. Rezultat hetaho — znamienity uradžaj bulby. Awios — słaby. Žyto dawoli dobraje. Suchi wierasień pazwoliŭ zasiejać u dobrych warunkach aziminy — nadzieju budučaho hodu.

× **Temperatura.** Najwyszejszaja i najniżejszaja temperatura za aposznije dni była pawodłuh Celsija):

	najwysz.	najniž.
7—8	+ 9,0	+ 0,5°
8—9	+ 6,5°	+ 3,0
9—10	+ 9,5°	+ 5,5°

Pieražytki pahanskaho świetahladu u biełarusoŭ.

(Hladzi u № 69—81 «Homana»).

Na Jurja, da ŭschodu sonca, kožny haspadar wyhaniaje paświenčanaj wierbaj swoj statak u pole na „Jurjewu rasu“. Jon biare s saboj paświenčanaje jajko, sol, kości ad wialikodnych straŭ i wuhali s chatniaho zahnietu. Usio heta zakapywaje pa čatyroch kancoch pola, kab zachawać jaho ad hradu, posŭšy i załomoŭ. Paśla statak honiać damoŭ, i haspadyni zdajuć jaho pastuchom.

Kupalle. Nima druhoha narodnaho świata, bolej bahataho pieražytkami pahanskaj staraświeččyny, jak światkawańnie Kupalla, u noč z 23 na 24 červienia; da hetaho świata adnosicca mnoha cikawych lehiend, apawiedańnioŭ i abyčajoŭ.

Na kupalle ćwicie ahniawistymi kraskami paparać, a kraski henyje dajuć ŭsiowiedańnie, u tym liku i sposab da znachodžeńnia skarboŭ. Akrom taho na kupalle „sonce ihraje“, h. zn. raspadajecca na niekolki sonc, katoryje to razbiehajucca u starony, to złučajucca u adno sonce. Trawy i kraski, zbiranyje ŭ hety dzień, nabirajuć asobnaj siły, — hajučaj i čaradziejskaj. Raśliny u kupalskuju noč razmaŭlajuć pamiž saboj, chodziać adny da adnych u hości, nawat tancujuć, tolki zwykłyje wočy hetaho nie bačuć.

Skarby na Kupalle wychodziać s pad ziamli nawierch, «kupajucca i sušacca»; jany ŭ hety čas «zdajucca» ŭ roznych postaciach, najčaściej u kštałcie ahnia, abo žaru, jaki pry bližeńni da jaho miham znikaje. U hetu noč śniacca wieščyje sny; „wiedźmy—karoŭnicy“ adbirajuć małako u karoŭ, «psujuć statak».

U kupalskuju noč maładzież zbirajecca na palanku ŭ žytniuju zmienu, tam raskładajuć ahoń, ładziać bankiet. Paśla zapalajuć staroje koła, ablitaje dziohciam i nasadženaje na žerdź, i tancujuć kruhom koła pabraŭšysia za ruki, piajučy kupalskije pieśni. Paśla hetaho chłopcy i dzieŭčaty, parami i ŭ adzinku, skačuć praz ahoń, kab ačyścić siabie i zachawać ad niemačej, čaroŭ i warožb.

Kustowyje światki adnosiacca da cyklu Kupalla.

Bahač. Bahačom u bolšaj čaści Biełarusi nazywajuć Pieršuju Pračystuju (8 wieraśnia), a miejscami Spasa (6 žniŭnia). U žyćci ratajskim heta samy ščaśliwy čas—čas adnosnaj zamožnaści, kali i u biedaka jość chleb na stale, a u bahatych «jak kniazi skirdy sidziać pa humnoch, wysoka padniaŭšy hałowy». Z hetaho zrazumieła, čamu narod nazywaje «bahačom» świata, prypadajučaje na čas dakončeńnia žniŭ i haspadarskaj abfitaści. Ale jość fakty, prymušajučyje dumać, što bahač — adno z ratajskich božyšč da chryścijanskich časoŭ.

Hałoŭnuju rolu u abradzie hetaho świata ihraje „bahač“. Heta łubka žyta z ustaŭlenaj u jaje waskowaj świečkaj. „Bahač“ staić kruhły hod, pieranošeny pačarodna s chaty ŭ chatu, na kucie, za stałom. U hety dzień zapalajecca świečka.

Hetaje złučeńnie zbožža, symwoła abfitaści, sa świečkaj, symwołam świetazarnaho pačatku, lepšy praobraz sonca Dažd-Boha, krynicy świetła i razam s tym apiakuna ratajstwa. Trudna prydumać bolš padchadziačuju symwolizaciju sonca, zhodna s pierwabytnym paniaćciem ab im, jak ab bohu ratajstwa.

Z USIAHO KRAJU.

Zajawa Gradnauer'a.

U niamieckim Rejchstagu socyalist Gradnaŭer zajawiŭ 10 kastryčnika:

«Kurlandzija, Liflandzija i Polšča pawinny astacca haspadarami u swajej chaci, ale tolki paśla uhody z Rasiejej".

Pomač adziežaj.

Berlinski žydoŭski kamitet pasyłaje ŭ naš kraj dziela žydoŭskaho nasialeńnia niekolki wahonaŭ staroj i nowaj obuwi i adziežy. Jaje buduć razdawać nie darma, a za niewialikuju canu. Na heta Ob Ost pazyčyŭ 100.000 marak.

Antropolohičnyje dannyje ab litwinoch.

Hryniewič daje hetkije adznaki wyhladu litwinoŭ:

Treba adrožniwać žycharoŭ Zachodniaj Litwy (Žmudzi) ad žycharoŭ uschodnich litoŭskich wakolic. Žmudziny krychu nižejšyje za ŭschodnich litwinoŭ. Žychary Žmudzi bolš biełakuryje, čym pa ŭsiej Litwie. Na Žmudzi tak-že bolš ludziej s sinimi wačyma. Naahuł, kabiety majuć światlejšyje wałasy, čym mužčyny.

URDOMIN. Siudy pierawiedzien z Marjampola ks. Brazaŭskas.

BIEŁASTOK. U wakolicach Biełastoku abjawiłosia mnoha lisoŭ, katoryje robiać u sielan mnoha škod. Niekolki štuk udałosia zabić.

BIEŁASTOK. Tut skonfiskawali padrobienuju herbatu ŭ takoj upakoŭcy, katoraja ważyć badaj hetulki, jak i samaja herbata. Pradaŭcoŭ aštrafawali ad 200 da 60 marak.

BIEŁASTOK. Na Słabodzkaj wulicy kryminalnaja palicija areštawała woz z značnym zapa sam świežaho miasa z zabitaj nie ŭ bojni žywioły. Miaso skonfiskawali.

BIEŁASTOK. Tut areštawali paśla doŭhaho dachodžeńnia złodzieja, ukraŭšaho ŭ manufakturnaj kramie tawaroŭ na 10.000 marak.

BIEŁASTOK. Na Kupieckaj wulicy złodziei zabralisia u kramu i ukrali 20 ramiennych pajasoŭ canoj razam na 20.000 m. Na Skarupach ukradzieny 5 pajasoŭ canoj 2.000 m.

HRODNIA. Tož jubilej! — 5 wieraśnia chlebowyje karty światkawali tut swoj dwochhadowy jubilej.

HRODNIA. Abłomki žalezna-darožnaho masta cieraz Nioman, uzarwanaho rasiejcami, dastajuć ciapier z wady. Hladzieć na heta zbirajecca mnoha cikawych.

HRODNIA. Tutejšy pawietowy wastroh ad 1 kastryčnika abiernien u akružny.

HRODNIA. Šawiec Šmul Gordon ličyŭ sielaninu, katoramu pradaŭ boty, rubiel za 2 m. 50 fen. Jaho za heta aštrafawali na 150 m.

WASILKOŬ. Tut iznoŭ ukrali 3 kaniej.

SYLICY. U adnaho tutejšaho sielanina wykryli kania, katory za dwa hady 8 razoŭ zmieniaŭ haspadara. 4 handlary, pierepradawaŭšyje jaho za 2 hady 8 razoŭ, aštrafowany za pradažu kania biez pazwaleńnia na 50 m. kožyn.

WIERŽBAŁOWO. U tutejšym pažarnym składzie adbyŭsia litoŭski schod. Ksiondz hawaryŭ ab litoŭskaj konferencii ŭ Wilni. Pramoŭca zajawiŭ, što wolnaja Litwa pawinna ekonomična apiracca na Niamieččynu. Interesy Litwy ciahnuć jaje na Zachod, a nie na ŭschod. Karyść Litwy zusim nie wymahaje paddzieržywać znosiny z Rasiejej i Polščaj.

WIERŽBAŁOWO. Luteranski pastar Možulski, katoryj ŭciok adhetul u Ryhu ŭ pieršych dniach wajny, wiarnuŭsia nazad paśla trochhadowaj niabytnaści.

SUWAŁKI Za minułaje leto ŭ Suwałkach, Olicie, Daŭgach, Sejnach i Aŭhustowie byli naładženy wučycielskije kursy. Abjom kursoŭ byŭ pawialičen nowym pradmietam — ihroj na skrypcy. U Suwałkach wykładali także himnastyku i dziciačyje hulni.

SUWAŁKI. Tutejšy kreishauptman, hr. Rejchenbach, s pryčyny chwaroby wyjšoŭ u adstaŭku. Na hetaje miejsco jon pastupiŭ 1 maja 1916 h., zamianiŭšy kreishauptmana Belmana. Ciapier jaho zastupaje mirawy sudździa Penkert.

Kwieciški, a adhetul pajechaŭ u Wilkowiški.

DOWGIELANCY, pad Kibartami. 68-hahowaho sielanina Kremera zabili i pawiesili žonka jaho i pasynki. Pryčyna — siamiejnyje swarki. Dušehubaŭ areštawali.

GARWRYCHRUDA, suwalsk. paw. Za niedazwolenaje m'iwo tut začynien młyn.

KOŬNA. Na tydzień tut wydajuć pa 3½ ras. funta bulby pa 8 fen. za funt i ½ f. krup pa 20 fen. za funt.

KOUNA. U nočy s 6 na 7 z dwara domu № 19 pry wul. Hindenburha ukradzieny 6 husiej.

RYHA 1 kastryčnika adkryłasia pieršaja łatyšskaja hazeta, a 8 — štodziennaja niamieckaja.

MARJAMPOL. Naładženaja tut 1 lipnia 1916 hodu daždžowaja stancija apawieščaje:

Lipień byŭ sioleta samy mokry miesiac. Za 17 dzion jon daŭ 122,1 mm. asadkoŭ proci 12 mokrych dzion sa 114,6 mm. asadkoŭ letašniaho hodu. Žniwień taho hodu daŭ za 18 dzion 122,3 mm. proci piaci dzion s 50,7 mm. sioletniaho žniŭnia. Sioletni wierasień byŭ wielmi suchi: za 5 dzion jon daŭ tolki 34,5 mm.

Najbolš mokry dzień za minułyje miesiacy byŭ 16 lipnia i daŭ 29,2 mm. asadkoŭ proci 27,8 mm. 19 lipnia letašniaho hodu.

MARJAMPOL. Siudy pryjechaŭ dziela ahladu ŭradowych ustanoŭ načalnik upraŭleńnia Litaŭen, kniaź Izenburh. Jon ahladzieŭ padmiestowy dwor

Tutejšy muzej štukarstwa ładzić wystaŭku pa historyi ryžskaho miestowaho teatru — s partretami dyrektaroŭ teatru i artyst., rysunkami, rukapisami i t. d.

MITAWA. Naładženy akuratnyje znosiny z Ryhaj omni usam

WIESTKI Z RASIEI.

ŠTOKHOLM. Byŭšyi rasiejski pasoł u Tokio i Wašyngtonie, bar. Rozen, drukuje ŭ hazeci bolšewikoŭ «Nowaja Žiźń» piśmo, ŭ katorym winawacić rasiejskuju dyplomaciju, što jana lišnie mała rupicca, kab ad sajužnikoŭ Rasiei dabicca pryznańnia prync ypa rasiejskaj rewolucyjnaj demokracii «mir biez anneksij i kontrybucij». Dwajčastaść rasiejskaj palityki razbiwaje naciju na dwa abozy, s katorych adzin ćwiorda žadaje mira, a druhi — šmat mienšy — žadaje uporna wajny da kanca.

ŠTOKHOLM. «Dień», hazeta Kierenskaho, wyskazywaje nadzieju na ahulny mir. Čutki ab miry — wielmi upornyje. Nielha sumlewacca, što pytańnie ab miry ciapier stałosia najbolš palučym. Usie dyplomaty kažuć, što nastaŭ psychologičny moment dziela mira.

ŠTOKHOLM. Tymčasowy ŭrad pastanawiŭ spoŭnić žadańnie žaleznadarožnikoŭ ab pawialičeńni zarabotnaj płaty. Na heta pojdzie ŭ hod na 730 miljonaŭ rub. bolej. Poruč s tym apawieščajecca zakon ab zdawoleńni železnadarožnikoŭ spažyŭnymi praduktami.

Schod kamitetoŭ rabotnikoŭ gazawych promysłoŭ s pryčyny admowy pramyšlenikoŭ wydalać rabotnikoŭ tolki paśla zhody rabotnickich orhanizacij pastanawiŭ pačać 10 kastryčnika ahulnuju zabastoŭku.

ŽENIEWA. Hieneralny sekretaryat Ukrainy zwiarnuŭsia da ŭradu z adozwaj apawieščajučy, što sekretaryat pryniaŭ na siabie upraŭleńnie staronkaj.

PIECIARBURH. (P.T.A.). Spis členaŭ koalicyjnaho ministerstwa:

Ministry socyalisty: Kierenskij, Nikitin (počta i telehr.), Malantowič (sudy), Prokopowič (spažyŭnyje sprawy), Awksientjew (sielskaja haspadarka), Gwozdiew (publičnyje raboty);

Ministry nie-socyalisty: Tereščenko (zahranične. sprawy), Konowałow (tarhoŭla), Biernackij (finansy), Sałaskin (narodnaja praświeta), Tretikow (hasudarstwienyj kantralor), Liwierowskij (darohi), Wierchowskij (wajna), Wierdierewskij (fłot).

Pa predłažeńniu Cereteli tymčasowy parlament budzie nazywacca «tymčasowaj radaj respubliki Rasiei».

Kadety utwaryli kamisiju s 5 asob, kab u zhodzi s kamisijami pramyšlenikoŭ Maskwy i Pieciarburha ułažyć spis predstaŭnikoŭ buržuaznych partyj u tymčasowym parlamenci čysłom 120.

Biuro pieciarb. rady rab. i sałd. składajecca ciapier s 7 členaŭ: 4 bolšewikoŭ, u tym liku Trockij i Kamieniow, 2 socyał-rewolucyonieroŭ, miž imi Černow, i 1 mieńšewika. Maršałkuje bolšewik Trockij.

PIECIARBURH. Hazety zajaŭlajuć, što cieraz try tydni spadziajucca zjezdu rad rab. i sałdat. Tady pačniecca sapraŭdnaja bitwa za ŭłaść u Rasiei. U hetkim duchu pryniała ŭžo rezoluciju pieciarburskaja rada rab. i sałd.

«Prawit. Wiestn.» drukuje instrukciju ab wybarach u ustanoŭčy sejm dla armii i fłotu. Suchaputny front dzielicca na 7 akruhoŭ: zachodni, pałudzienna-zachodni, rumynski, kaŭkaski i paŭnočny, francuski i bałkanski. Fłot — na dwa okruhi: bałtycki i čornamorski. U hłybini Rasiei wajennyje padajuć hołas na wybarach razam s cywilnymi žycharami.

HAAGA. Člena Dumy, Lwowa, pasadzili ŭ Pietrapaŭłaŭskuju krepaść. Jon zamiešan u sprawu Korniłowa.

ŠTOKHOLM. Śledčaja kamisija u sprawie hienerała Kaledina apawieščaje, što ŭsie wiestki ab bytcym to padhataŭleńni hien. Kaledinym buntu nia zhodliwy s praŭdaj. Kaledin ni ŭ čym nie winawat. Adnak, Kaledin admowiŭsia jechać u Hłaŭnuju Kwateru ŭ Mahiloŭ dziela dačy adkazu.

PIECIARBURH. Pawodłuh hazet z Jałty, ŭ Krymie žduć śmierci byŭšaj carycy—ŭdawy, Maryi Fiodaraŭny, katoraja ležyć ŭžo biez pamiaci.

ŽENIEWA. Rasiejskaja carskaja siemia pierawiezi ena s Tabolska ŭ manastyr Abałak.

Z usiaho świetu.

BERLIN. (W.T.B.). Rejchstag. Marski stats-sekretar zdaŭ sprawu ab znosinach niezaležnaj socyal-demokratyčnaj partyi z matrosami flotu, kab pa prykładu rasiejskaj rewolucii wiaści ahitaciju i hetak dabiecca mira. Hłaŭny ahitatar u hmachu Rejchstagu, ŭ pakoju niezaležnaj socyal-demokracii, raswiwaŭ swaje plany deputatam Ditmanu, Haaze i Fochtern, i jany adobryli ich. Jany radzili jamu być wielmi aściarožnym i dali jamu ahitacyjnyje materjały. Matrosy, zabyŭšyje swaju česć i pawinnaść, paniaśli zasłužanuju karu. Adnak čutki ab hetych prypadkach wielmi pierawyšeny. Bajewaja zdolnaść flotu ni na adzin moment nie wyzywała sumlewańnia.

Deputaty Haaze, Fochter i Ditman zajawili, što zajawa marskoha ministra — praŭdziwa.

BERLIN. Rejchstag. Deputat Ledebur, s partyi niezaležnych socyalistoŭ zajaŭlaje:

«Zadača proletaryjatu — parupicca ab miry i dajšci jaho massowaj zabastoŭkaj usich narodaŭ».

BUDAPEŠT. (W.T.B.). Minister kultu, hr. Aponji, zajawiŭ, što hr. Černin i niamiecki impierski kancler ješče nidaŭna kazali, što nia chočuć zawajewańnioŭ i hatowy pačać zara pierehawory ab miry. «Ale našy worahi ŭsio ješče nia chočuć mira i tolki na dniach apawieścili ab swaim žadańni zawajewać Siemihradziju. Ale Wenhryja nie ustupić ni piadzi swajej ziamli».

LONDON. Schod za mir u adnym s tutejšych kaściołaŭ razahnała hramada narodu, ŭ katoraj byli kabiety. Hramada piejała patryotyčnyje pieśni i chacieła padpalić kaścioł. Pramaŭ ciaŭšych za mir pabili krepka.

BAZEL. „Manchester Guardian“ piše, što ŭ tuju niadzielu ŭ Lidsie, Jorku, Birmingamie, Blekburnie, Glasgo i i inšych miestach Anhlii adbylisia mityngi proci wajny, na katorych pryniaty rezolucii z žadańniem toj-čas pačać mirryje pierehawory na asnowie rasiejskaj formuły «mir biez anneksij i kontrybucii».

BERN. Amerykanskije hazety danosiać, što žadańnie mira ŭ Złučenych Amerykanskich Štatach usio uzrastaje. U Nju-Jorku irlandzkije rewolucyjnyje sajuzy ŭładzili wializarnuju demonstraciju proci anhličan.

NJU-JORK. Redaktaroŭ «Tageblatt'a» ŭ Filadelfii addajuć pad sud za toje, što ich hazeta nazwała Wilsona, Llojda Džordža, Ribo i Kierenskaho praŭdziwymi aŭtokratami, raŭnujučy da katorych impieratar Wilhelm aŭtokrat tolki u teoryi.

LUGANO. Pałažeńnie ŭ Turynie iznoŭ wielmi wostraje. Ruch uzniaŭsia iznoŭ i ŭ Miłanie.

TOKIO. Škody, zroblenyje tajfunam, dachodziać 100 miljonaŭ jen. U adnym tolki okruzi Tokio pahibło boľš 500 duš. U Sumanury znajšli 300 trupoŭ. 300 žycharoŭ adnaho niewialikaho ostrawa zmyty razbuševaŭšymsia morem.

ŠANCHAJ. (Reŭter). U paŭnočnym Kitai pawodka zaliła boľš za 30.000 kw. kil. Čyhunka Pekin — Chańkoŭ zrujnawana. Europejskije kwartały ŭ Tsian-tsinie zality wadoj.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńnia.

9.X. Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaho: Artylerыjskaja bitwa tywała z uzmacawanaj siłaj miž lesam Hutholct i Sandworde. Ranicaj artyleryjski ahoń dajšoŭ da barabannaha. Paśla naabapoł čyhunki Staden-Bessinge i na poŭnačy ad darohi Menin-Ipr anhlickaja piachota pačała šturm. Bitwa idzie poŭnym chodam.

Uschodni teatr:

Biez pieramien.

10.X. Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaho: Na poli bitwy u Flandryi ŭčora apryč 11 anhlickich dywizij wystupili i francuskije wojski. Strašennaje napružeńnie sił sajužnikoŭ słabieło praz uwieś dzień s pryčyny stojkaści našych wajakaŭ. Paśla najsilniejšaho barabannaho ahnia pačałasia bitwa, tywaŭšaja da poznaj noču na šyryni 20 kil. miž Bikssot i i Gieluwelt. U niekatorych punktach worahi šturmawali pa 6 razoŭ. Na poŭdni ad lesu Hutholct, pry Drejbarku, Mangielary, Feldhuku i la stancii Pelkapel worahi zdabyli abšaru kala 1500 metroŭ. Tady našy rezerwy pajšli ŭ kontrataku i pamienšyli pačatkowyje ŭdačy worahoŭ. Ad Pelkapel da Gieluwelt nowyje warožyje šturmy adbity ŭsie s samymi ciažkimi stratami.

Uschodni teatr.

Biez važniejšych prypadkoŭ.

Austryjackije apawieščeńnia.

WIENA. 9.X. Italjanski teatr: Na płoskahory Bainsica italjanskaje nastupleńnie adbito s ciažkimi stratami. U našy ruki papali 120 pałonnych i 7 kulemiotaŭ. Pry Kostańjewicy ŭziaty 180 pałonnych.

Kala wajny.

LIMA. (Hawas). Kongress Peru 105 hałasami proci 6 pastanawiŭ razarwać dyplomatyčnyje znosiny z Niamieččynaj.

BERLIN. (W.T.B). Ab razmierach padwodnaj wajny świedčyć hetki fakt. Adna z našych padwodnych łodak u časi apošniaj padarožy ŭ Siarodziemnym mory zatapiła 20853 ton. wuh., 1000 tonn aleju, 1245 tonn masła, 4.000 tonn aŭsa, 1.000 tonn wina, 7.000 tonn roznych tawaroŭ i 12 parawozaŭ. Zatoplenaho wuhalla chwaciło-by dziela apału na ŭsiu zimu dla 27.000 kwater pa 3 pakoi. Zatoplenaho aŭsa chwaciło-by na prakarmleńnie 50.000 kaniej na 1 miesiac.

BERLIN. (W.T.B) Nawakoł Anhlii našymi padwodnymi łodkami iznoŭ zatopleny 19.500 tonn.

BERLIN. (W.T.B.). U kanali Lamanš našy padwodnyje łodki iznoŭ zatapili 4 ciažka nahružanyje parachody.

KADIKS. Niamieckaja padwodnaja łodka № 293, razzbrojenaja tut 9 wieraśnia, u apošniuju noč ciškom wypłyła. Načalnik portu i ŭsie kiraŭniki jaho wydaleny sa słužby.

Drukarnia M. Kuchty. Wydawnictwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej